

Intervju: Visoki predstavnik, **Pedi Ešdaun**: “Obavještajna služba ne smije da špijunira građane”

Zakon o OS jedan od glavnih uvjeta Studije izvodljivosti ? Budući kadrovi će se temeljito birati ? Imamo najbolji zakon, ali to ne znači i da imamo najbolju službu ? Zašto se Ešdaun nije upleo u aferu “državni udar”

Visoki predstavnik u BiH **Pedi Ešdaun** zatražio je u utorak od predsjedavajućeg Vijeća ministara BiH **Adnana Terzića** da Vijeće odmah uputi u parlamentarnu proceduru Nacrt zakona o obavještajno-sigurnosnoj agenciji.

Ukoliko Vijeće ministara BiH do 15. decembra ne proslijedi nacrt zakona u parlamentarnu proceduru, kako je istakao u ekskluzivnom intervjuu za *Oslobođenje* visoki predstavnik, bit će to loš znak i zabrinjavajuća poruka da BiH nije spremna ispuniti jedan od 16 glavnih uvjeta Studije izvodljivosti za ulazak u Europsku uniju.

Treba vremena

Oslobođenje: Upozorili ste Vijeće ministara BiH da se više ne može odlagati usvajanje zakona o obavještajno-sigurnosnoj agenciji. Što bi u kontekstu sigurnosne situacije u regionu, a posebice nakon terorističkih napada u Istanbulu, značilo neusvajanje ovoga zakona?

Paddy Ashdown: To pitanje ide u samu srž ovog problema. Moram reći da smo pred sobom imali tri velike reforme – u oblasti obrane, indirektnog oporezivanja, obavještajnih službi. Bio je to veliki zadatak reformske komisije i Parlamenta. Da budem iskren, uvijek sam mislio da će biti teško da ove tri reforme

prođu do 1. januara. Sve tri su jako važne, ali dvije su nešto važnije – obrana, jer nam je to omogućavalo da dobijemo odgovor NATO-a u vezi sa programom Partnerstvo za mir – i reforma direktnog oporezivanja koja je važna za Studiju izvodljivosti EU. Mislili smo da ukoliko dođe do odgađanja, to može biti sa reformom obavještajnog sektora. To je bila politička odluka zasnovana na prioritetima. I bila je to prava odluka. Međutim, odgađanje se proteglo i ako ne poduzmemo mjere, reforma obavještajnih službi će vjerojatno biti prolongirana do aprila, možda čak i duže. To bi značilo da bi se otešlo vrijeme i za usvajanje u Parlamentu, što opet znači da smo dalje od ispunjavanja uvjeta. Imamo period od januara do juna da se okonča rad na 16 zadataka, da i ne govorimo o zadaćama koje su trebale biti urađene tokom ove godine.

Drugi razlog je ovaj koji ste identificirali. Kašnjenje u reformi obavještajno- sigurnosnog sektora stvara i sve nefunkcionalnije obavještajne službe. I dovodi nas u opasnost od prijetnji. Nije ovdje, međutim, riječ o prijetnji sigurnosti iznutra, već se radi o međunarodnoj globalnoj prijetnji. Smatram da zbog neizvjesnosti u donošenju zakona imamo za posljedicu neodgovarajuće funkcioniranje obavještajnih službi. I svakako, to na ozbiljan način umanjuje našu mogućnost i kapacitete da se zaštitimo od raznih prijetnji.

Oslobođenje: Evo sad i omiljenog pitanja – šta ako do 15. decembra Vijeće ministara BiH ne izvrši svoj zadatak, odnosno ako Parlament zakaže?

Paddy Ashdown: Ja ću dati moj omiljeni odgovor – morat ću razmotriti mjere koje ću preduzeti. Nije u redu da govorim šta bih uradio, ali moram jasno staviti do znanja da je neodgovorno da se nastavi situacija u kojoj su sigurnost ove zemlje i njenih građana u opasnosti. Ja bih, dakle, morao djelovati kako bih osigurao sigurnost u BiH.

Čak i da stavimo na stranu sigurnosnu situaciju, smatram da bi

bio loš znak ukoliko ne bismo bili u mogućnosti da ispunimo ovih 16 uvjeta, odnosno ukoliko Vijeće ministara ili Parlament ne bi obavili svoju zadaću u zadatim rokovima. Ponavljam, bio bi loš znak da ja moram djelovati kad je u pitanju prvi zadatak sa liste Studije izvodljivosti.

Oslobođenje: Kome nije u interesu da BiH dobije jednu obavještajno-sigurnosnu službu?

Paddy Ashdown: Pretpostavljam, mnogim ljudima. Recimo i entitetima, budući su oni imali kontrolu nad OS. I da bi i dalje željeli tu kontrolu. Svakako da postoje i političari koji upotrebljavaju OS u političke svrhe i ciljeve i ima ih puno koji se suprotstavljaju takvoj reformi. To ne odgovara i onima koji vole kaotične situacije, koji žele da nastave sa kriminalnim aktivnostima.

Oslobođenje: Zakonom je predviđeno depolitiziranje obavještajne službe. Je li to u BiH danas uopće moguće?

Paddy Ashdown: Moram biti otvoren – treba vremena. Ali, važno je da počnemo provoditi jedan moderni europski zakon, kojim će se osigurati neovisnost obavještajne službe putem komisije, odnosno parlamentarnog nadzora. Često kažem da je za izgradnju državu potrebno imati hardver i softver. Hardver su institucije i to putem zakona možete brzo promijeniti. Softver je mentalni sklop i za promjenu treba više vremena. I kad biste zakon sutra stavili u funkciju, pitanje je da li bi to sve bilo perfektno. Naravno da ne, jer za to treba vremena! Međutim, važna je stvar ne samo što su prema ovom zakonu OS odgovorne za rad predsjedavajućem Vijeću ministara, već i da se stavljaju pod parlamentarni nadzor. Zato stvaranje obavještajne službe za BiH ne predstavlja događaj, već je to početak jednog procesa.

Oslobođenje: Bez obzira na ocjene da je za BiH napravljen jedan od najboljih ovakvih zakona u Europi, kako je moguća njegova provedba kad također predviđa da će u budućoj službi

raditi stari kadrovi FOSS-a (AID-a) i OBS, od kojih su mnogi pod uticajem političara, izabrani od partija...

Paddy Ashdown: Neovisna nevladina organizacija koja je ocjenjivala ovaj zakon kazala je da je on najbolji na svijetu. Naravno, dobar zakon ne znači i dobru obavještajnu službu. Ovdje će se raditi o temeljitom procesu odabira pojedinaca. Oni koji ne budu imali profesionalne kapacitete, kvalifikacije, reference ili oni koji su pod političkom kontrolom neće ući u tu službu. Upravo je zbog ovakvog jednog procesa odabira kadra Komisija i oformljena.

Oslobođenje: Bit će svakako komentara da je zakon antibošnjački, antihrvatski, antisrpski. Kako ćete se braniti?

Paddy Ashdown: Ne moram se braniti. Kad sam došao u BiH, rekao sam da postoji samo jedna stvar – da uradim ono što je ispravno. A ovo je ispravno. Svaki građanin BiH, ukoliko zakon bude usvojen, noću će moći spavati mirnije, kad neko pokuca na vrata neće biti straha od tajne policije. I također, svaki građanin u BiH će biti sigurniji nego građani u Srbiji, Crnoj Gori ili Makedoniji.

Odgovornost vlasti

Oslobođenje: Zadatak je, dakle, ovoga zakona da građanina BiH štiti od političara?

Paddy Ashdown: Tako je. Ukoliko smatrate da su vam prekršena ljudska prava od obavještajne službe, ako su vas, na primjer, prisluškivali na nezakonit način, možete tužbu priložiti neovisnom inspektoru unutar službe ili parlamentarnoj komisiji. Uostalom, cilj obavještajne službe jeste da se pobrine za državnu sigurnost, a ne da špijunira obične građane.

Oslobođenje: Više, dakle, neće biti moguće nezakonito praćenje i prisluškivanje “običnih” građana, što smo nedavno imali u tzv. aferi “državni udar”?

Paddy Ashdown: Ne znam je li prisluškivanje bilo zakonito ili ne. To treba utvrditi pravosuđe. Ali, upravo taj slučaj je primjer koji nam pokazuje kako su neophodne reforme. Ako, na primjer, jedan političar bude smatrao da su ugrožena njegova prava, može se obratiti parlamentarnoj komisiji, koja će osigurati da njegova prava budu zaštićena.

Oslobođenje: Kako to da Vi niste reagirali u ovom slučaju kad su ljudska prava narušena?

Paddy Ashdown: To nije moj posao. Ja se ne uplićem u politiku. To moraju uraditi zakonske strukture. Ja samo upozoravam da može biti i gore nego što je bio užasni skandal kojemu smo bili svjedoci. Sjetite se, propust, odnosno neuspjeh da se izvrši kontrola nad obavještajnom službom doveo je do ubistva srbijanskog premijera **Zorana Đinđića**.

Oslobođenje: Valjda to zna naš premijer, gospodin Adnan Terzić?!

Paddy Ashdown: Mislim da to njega morate pitati. Ja samo upozoravam da je odgovornost na organima vlasti, na ministarstvu sigurnosti ukoliko imamo nefunkcionalne obavještajne službe. Upozoravam i da ne možemo imati vladavinu zakona u skladu sa europskim standardima bez ovog zakona. I ne možemo razmišljati o bezviznom režimu ukoliko ne budemo u mogućnosti da kontroliramo svoj prostor i to na odgovarajući način."